

YAŞLI DEPREMZEDE BİREYLERİN AFET DÖNEMİ YALNIZLAŞMA VE SOSYAL DESTEK DENEYİMLERİ (MALATYA İLİ ÖRNEĞİ)

LONELINESS AND SOCIAL SUPPORT EXPERIENCES OF ELDERLY EARTHQUAKE SURVIVOR INDIVIDUALS DURING THE DISASTER (MALATYA PROVINCE CASE EXAMPLE)

Arzu BOZDAĞ TULUM*

ÖZ: Bu araştırmanın amacı; “Yüzyılın Felaketi” olarak nitelendirilen 6 Şubat 2023 depremlerini yaşayan yaşlı depremzede bireylerin, deprem afetinden kaynaklanan yalnızlaşma ve sosyal destek deneyimlerini ortaya çıkarmaktır. Bu kapsamda nitel araştırma yöntemlerinden mülakat tekniği, araştırmanın temel veri toplama tekniği olarak kullanılmıştır. Depremzede yaşlı bireylerin, yaş, cinsiyet, medeni durum vb. gibi demografik özelliklerini ortaya çıkarmaya yönelik kişisel bilgi formu ve yaşamış oldukları yalnızlaşma ve sosyal destek deneyimlerini ortaya çıkarmaya hizmet edecek şekilde üretilmiş olan 12 soru forma eklenmiştir. Yapılmış olan görüşmeler, ses kayıt cihazı ile kaydedilmiş daha sonra yazıya geçirilerek deşifre edilmiştir. Sorulara verilen cevaplar Maxqda20 programı aracılığıyla içerik analizine tabi tutularak ana tema ve alt temalarına ayrılarak değerlendirilmiştir. 16 yaşlı depremzede bireyden toplanan veriler yalnızlaşma ve sosyal destek deneyimleri boyutlarında incelenmiş ve toplam 4 ana ve 9 alt tema altında değerlendirilmiştir. Yapılmış olan bu çalışma; yaşlı depremzede bireylerin depremin yarattığı koşullardan kaynaklanan şiddetli bir yalnızlaşma yaşadıklarını ve sosyal destek deneyimlerinin aile ve çocukları açısından yeterli, ancak arkadaş ve akraba gibi yakın çevreleri açısından yetersiz düzeyde algılandığını ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Deprem, Depremzede Birey, Yaşlı, Yalnızlaşma, Sosyal Destek

ABSTRACT: The purpose of this research is; The aim is to reveal the loneliness and social support experiences of elderly earthquake victims who experienced the February 6, 2023 earthquakes, which were described as the "Disaster of the Century", resulting from the earthquake disaster. In this context, the interview technique, one of the qualitative research methods, was used as the basic data collection technique of the research. Elderly individuals affected by the earthquake, age, gender, marital status, etc. A personal information form was added to the form to reveal their demographic characteristics and 12 questions designed to reveal their experiences of loneliness and social support. The interviews were recorded with a voice recorder and then transcribed and transcribed. The answers given to the questions were subjected to content analysis through the Maxqda20 program and evaluated by dividing into main themes and sub-themes. The data collected from 16 elderly earthquake victims were examined in terms of loneliness and social support experiences and evaluated under a total of 4 main and 9 sub-themes. This study has been carried out; It has been revealed that elderly earthquake victims experience severe loneliness resulting from the conditions created by the earthquake, and that

* Dr. Öğr. Üyesi.- Malatya Turgut Özal Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Sosyoloji Bölümü/Malatya- arzu.tulum@ozal.edu.tr (Orcid: 0000-0001-6925-0145)

their social support experiences are perceived as sufficient for their families and children, but inadequate for their close circle such as friends and relatives.

Keywords: *Earthquake, Earthquake Survivors, Elderly, Isolation, Social Support*

Giriş

İnsanlık tarihin çeşitli dönemlerinde doğal afetlerle karşı karşıya kalmış ve bu afetler büyük yıkımlara neden olmuştur. Doğal afetler; sel, çığ, toprak kayması, yangın ve deprem felaketi şeklinde oluşabilmektedir. Ancak, bu doğal afetlerden tahribatı en büyük olanı depremlerdir. Depremlerin sebep olduğu tahribatlar, çok geniş coğrafyalarda yaşayan büyük insan nüfuslarını derinden etkilemektedir.

Deprem; beklenmeyen bir zamanda meydana gelen, bireysel ve toplumsal zararlara yol açan ve can ya da mal kayıplarının yaşanabildiği doğa olayıdır (Nabil ve Anastasia, 2004:533'den akt. Kolukırık ve Tuna, 2009:288-289). Etkileri açısından deprem, toplumdaki gündelik işleyişi sarstığından ve toplum içerisindeki düzeni değiştirip çatışma ve değişmeyi zorunlu kıldığından derin toplumsal sonuçlara yol açabilmektedir. Nitekim deprem nedeniyle insanların yaşamları alt üst olmakta, mevcut sosyal düzenin yıkılması ve sosyal çözümlerin yaygınlaşmasıyla toplumda yeniden düzenleme ihtiyacı ortaya çıkabilmektedir (Kasapoğlu ve Ecevit, 2001:9'den akt. Kolukırık ve Tuna, 2009:288-289).

Depremlerin sebep olduğu büyük yıkıcı tahribatların bir örneği 06.02.2023 tarihinde Türkiye'de meydana gelen; Kahramanmaraş, Hatay, Adıyaman, Gaziantep, Malatya, Kilis, Diyarbakır, Adana, Osmaniye, Şanlıurfa ve Elazığ'da çok şiddetli hissedilen, Türkiye tarihinin en yıkıcı deprem fırtınası olarak kayıtlara geçmiştir (URL-1).

"Yüzyılın Felaketi" olarak nitelendirilen bu depremlerde binlerce bina yıkılmış veya hasar görmüş, resmi açıklamalara göre 50 bini aşkın sayıda insan yaşamını yitirmiş ve milyonlarca depremzede bulundukları şehri terk etmek zorunda kalmıştır. Depremzedelerin bir kısmı farklı illerdeki yurtlara, misafirhanelere vb. yerleştirilirken, bir kısmı da akrabalarının yanına sığınmak durumunda kalmıştır. Bugün geline nokta gere il dışında kalanlar gerekse geri dönenler açısından hiçbir şey eskisi gibi olmamış bütün yaşama ve düşünme biçimleri değişmiştir.

Depremin toplumsal etkilerinin araştırılması için hazırlanan bu çalışma; 6 Şubat depremlerini yaşayan yaşlı depremzedelerin depremden kaynaklanan yalnızlaşma ve sosyal destek deneyimlerini ortaya çıkarmak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Depremden etkilenen bireylerin deprem sonrası süreçte yaşadıkları zorlukların tespit edilmesi, bu sorunların çözüme kavuşturulması açısından önemlidir. Bu bağlamda konu ile ilgili farklı bilim dallarında farklı bilimsel çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Ancak, depremzede yaşlı bireylerin bu

süreçte yaşamış oldukları sorunlar özeline odaklanmış akademik çalışmalar yeterli düzeyde değildir.

Yaşlı depremzedeler özelinde yapılmış olan literatür taramalarında, ulaşılmış olan bazı araştırmalar deprem afeti öncesi, sırası ve sonrasındaki lojistik sorunlara odaklanmış iken (Karakuzulu ve ark., 2018), bazı çalışmalar depremde sonra yaşlı depremzedelerin barınma sorunlarına odaklanmıştır (Akyıldız vd., 2018). Ayrıca bazı araştırmalar da depremlerde yaşlıların yaşamış oldukları genel deneyimlere yönelik olarak gerçekleştirilmiştir (Duruel ve Avşar Arık, 2023). Yine yaşlı depremzedelerin deprem dönemi yaşamış oldukları deprem deneyimindeki sorunlar; mevcut durum, ihtiyaçlar ve öneriler başlığında araştırılmıştır (Taşcı ve Gökçe, 2023). Ayrıca yapılmış olan bilimsel çalışmaların daha çok derleme niteliğinde olduğu ve farklı problemlere odaklandığı, depremde yaşlı bireylerin yaşamış oldukları yalnızlaşma ve sosyal destek değerlendirmelerini analiz etmeye imkân sağlayan ve bu konuda yaşamış oldukları deneyimlerini kendi anlatıları üzerinden inceleyen çalışmalara rastlanmamıştır.

Tüm bu bahsedilen düşüncelerden hareketle araştırmanın temel problemini “Yaşlı depremde bireylerin deprem felaketinin yol açtığı yalnızlaşma ve sosyal destek deneyimlerine dair değerlendirmeleri nedir?” sorusu oluşturmaktadır.

Materyal ve Yöntem

Çalışma grubu, 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen ve yüzyılın felaketi olarak kayıtlara geçen deprem felaketini yaşayan ve o tarihte Malatya’da ikamet eden 16 yaşlı depremde bireyden oluşmaktadır.

Çalışmada nitel araştırma tekniklerinden mülakat tekniği kullanılmıştır.

Görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. Depremde yaşlı bireylerin, yaş, cinsiyet, medeni durum, meslek, eğitim seviyesi vb. gibi demografik özelliklerini ortaya çıkarmaya yönelik sorulardan oluşan kişisel bilgi formu ve yaşamış oldukları yalnızlaşma ve sosyal destek değerlendirmelerini ortaya çıkarmaya hizmet edecek şekilde üretilmiş olan 12 soru forma eklenmiştir.

Bu çalışmada araştırmanın örneklem grubu, gönüllülük esasına bağlı ve amaçlı örnekleme şeklinde tespit edilmiştir. Amaçlı örnekleme Amaçlı örnekleme, çalışmaların amaçlarına bağlı olup, araştırmaların derinlemesine incelenmesini sağlayan bir örnekleme şeklidir (Büyüköztürk vd., 2019). Araştırma katılımcılarının belirlenmesinde, dahil olma kriterleri içinde yer alan, 6 Şubat 2023 tarihinde Malatya’da yaşayan, deprem felaketini deneyimlemiş ve yaşı 65 ve üzerinde olan depremzedelerden oluşması esas alınmıştır. Görüşmeler 2-15 Ekim 2024 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Deprem sonrasında Malatya ve Mersin’de yaşayan katılımcılarla yüz yüze (n=10), diğer illerde (Çanakkale, Ankara, Elazığ, Tekirdağ’da) yaşayan katılımcılar ile uzaktan (n=6) görüşmeler yapılmıştır.

Görüşmelerin uygulanma süresi 14-45 dk. arasında değişmektedir. Katılımcıların cinsiyet, eğitim seviyesi, yaş, medeni hal heterojenliği gözetilerek araştırmada yer almalarına özen gösterilmiştir.

Mülakatlara başlanmadan önce katılımcılara araştırmanın amacı ve kapsamı hakkında bilgilendirmeler yapılmış ve görüşmelerin kayıt altına alınacağı bilgisi verilmiştir. Bu bağlamda katılımcıların bilgilendirilmiş onamları alınmıştır. Katılımcılar ile yapılan görüşmelerin yeterli veri sağladığı ve doyuma ulaştığı görüldüğünde araştırmanın veri toplama süreci sonlandırılmıştır.

Yapılmış olan görüşmeler, ses kayıt cihazı ile kaydedilmiş, daha sonra yazıya geçirilerek deşifre edilmiştir. Sorulara verilen cevaplar Maxqda20 programı aracılığıyla içerik analizine tabi tutularak ana tema ve alt temalarına ayrılarak değerlendirilmiştir. Katılımcılara ilişkin demografik bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcı Kodu	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Medeni Durum	Şu Anda		Görüşme Süresi	Görüşme Tarihi
					Yaşanılan Şehir	Gelir Seviyesi		
KK-1	Kadın	73	İlkokul	Evli	Ankara	Alt	20 dk	10.10.2024
KK-2	Erkek	73	Lise	Evli	Ankara	Alt	25 dk	10.10.2024
KK-3	Kadın	75	İlkokul	Evli	Mersin	Alt	22 dk	13.10.2024
KK-4	Erkek	78	İlkokul	Evli	Mersin	Orta	30 dk	13.10.2024
KK-5	Kadın	65	Lise	Evli	Mersin	Orta	18 dk	13.10.2024
KK-6	Erkek	73	Üniversite	Evli	Mersin	Orta	28 dk	13.10.2024
KK-7	Kadın	65	Üniversite	Evli	Malatya	Orta	18 dk	10.10.2024
KK-8	Erkek	68	Üniversite	Evli	Malatya	Orta	20 dk	10.10.2024
KK-9	Kadın	70	Üniversite	Evli	Çanakkale	Orta	30 dk	2.10.2024
KK-10	Erkek	70	Üniversite	Evli	Çanakkale	Orta	35 dk	2.10.2024
KK-11	Kadın	65	Lise	Dul	Mersin	Orta	35 dk	14.10.2024
KK-12	Kadın	65	Üniversite	Evli	Mersin	Orta	30 dk	14.10.2024
KK-13	Kadın	70	Lise	Dul	Malatya	Alt	22 dk	9.10.2024
KK-14	Kadın	68	Lise	Dul	Elazığ	Alt	40 dk	4.10.2024
KK-15	Kadın	78	Yok	Dul	Tekirdağ	Alt	45 dk	3.10.2024
KK-16	Kadın	70	İlkokul	Dul	Malatya	Alt	14 dk	9.10.2024

Araştırmada toplanan veriler, betimsel analiz yöntemi kullanılarak 5 aşamada çözümlenmiştir.

Depremzedelerin Zihinsel İmgelerinin Analizi

Şekil 1. Verilerin Analizi

Şekil 1.de görüldüğü gibi ilk aşamada veriler kodlanmış daha sonra her bir kod ortak özellikleri bakımından ana başlıklarda temalandırılmıştır. Daha sonra üretilen ana temalara göre kodlanmış her bir bölüm gözden geçirilerek çağrıştırdıkları anlam özelliklerine göre alt temalar oluşturulmuştur.

Araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliğin sağlanması amacıyla, elde edilen ana ve alt temalar ve kodlamalar alan uzmanı görüşüne sunulmuştur. Uzmardan bu kodlamalar ve temaları karşılaştırması istenmiştir. Daha sonra alan uzmanı tarafından yapılan eşleştirmeler ile eski liste karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmalarda görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları belirlenmiş ve Miles ve Huberman'ın (1994: 64) formülü (Güvenirlik = görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı) kullanılarak çalışmanın güvenirliliği hesaplanmıştır. Buna göre 1 alt temanın ilgili ana temaya uygun olmadığı alan uzmanı tarafından tespit edilmiştir. Bu durumda; Güvenirlik = $13 / (13 + 1) = 0,93$ olarak hesaplanmıştır.

Kavramsal ve Teorik Çerçeve

Deprem Afeti ve Kırılğan/Dezavantajlı Bir Grup Olarak Yaşlılar

Afetler, ortaya çıktıkları toplumun yaşam şartlarını derinden etkileyen, yaşamı kısıtlayan ve kesintiye uğratan olaylardır. Sosyolojik bir perspektiften afeti; belirli bir zaman ve mekânda gerçekleşen, toplumun ve alt katmanlarının fiziksel zarar gördüğü, üyelerinin bir kısmının kaybına yol açan, sosyal karışıklık yaratan, sosyal yapıyı bozan ve toplumun temel işlevlerinde kesintiye neden olan bir olgu (Fritz, 1961:655) olarak tanımlamak mümkündür. Afetlere neden olan tehlike kaynakları doğa kaynaklı (deprem, sel, kasırga vb.), insan kaynaklı (savaş, terör vb.) ve teknolojinin neden olduğu tehlikeler (maden kazaları, nükleer patlamalar) şeklinde üç başlık altında incelenebilir (URL-6). Doğa kaynaklı ancak ihmal veya kontrolsüz yapılaşma gibi insan faktörü ile afetlere dönüşebilen

depremler; tektonik plakaların hareketi ve fay hatları boyunca oluşan gerilimin neden olduğu sismik dalgaların aniden serbest kalması sonucu oluşmaktadır. Türkiye, dünyanın en tehlikeli, en büyük ve aktif fay hatları üzerinde yer alan bir ülkedir, dolayısıyla bir deprem ülkesidir. Türkiye'de meydana gelen depremler (Lazaridou-Varotsos, 2013), son derece yıkıcı etkiler yaratarak bir afet olgusuna dönüşebilmektedir.

Büyük depremler yalnızca yeryüzünü sarsmakla kalmaz, aynı zamanda toplumsal yapıyı, kurumları ve insanları da derinden etkiler, insanların alışık oldukları tüm standartları etkisiz hale getirerek sistemleri krize sürükler. Depremi yol açtığı zararlar; kolektif düzeyde, suç oranlarında artış, sosyal huzursuzluk, politik istikrarsızlık, risk, belirsizlik; bireysel düzeyde ise korku, kaygı, tükenmişlik, depresyon ve yalnızlaşma şeklinde yansır (Tang vd., 2017). Bu tür sorunlara farklı yaş gruplarında bulunan bireyler farklı tepkiler verebilir.

Yapılmış olan bu araştırma, yıkıcı etkiler yaratan ve afete dönüşen deprem gerçeğinin, yaşlı depremzedelerin, yalnızlaşma ve sosyal destek deneyimlerinde nasıl etkiler yarattığına dair bir projeksiyon sağlayacaktır. Bu bağlamda yaşlanma ve yaşlılık kavramlarına açıklık getirmek yerinde olacaktır.

Dünya Sağlık Örgütü'ne (WHO) göre 65 yaş ve üzeri kronolojik olarak yaşlı kabul edilmektedir. Ancak bireylerin yaşam standartlarına bağlı olarak yaşlılık göstergeleri de değişmektedir. Bu nedenle bu sınıflandırma herkes için geçerli olmayabilir (Yılmaz, 2013: 2).

Bir süreç olarak ortaya çıkan yaşlanma, yaşam evresinin sonuna yaklaştıkça her bireyin karşı karşıya kaldığı bedenin fonksiyonel kapasitesinde ve işlevlerde azalmayla karakterize olan bir süreç olarak tanımlanmaktadır (İlhan vd., 2016: 56-65; Beğ, 2012).

Bir dönem olarak ortaya çıkan yaşlılık ise, bebeklik, çocukluk, gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık şeklinde sıralanan gelişim dönemlerinin son basamağında yer almaktadır. Yaşlılık, yaşam sürecinde gelişme ve olgunlaşmayı izleyen, genetik yapı ve çevre arasındaki etkileşimin en üst düzeyde olduğu, fizyolojik ve ruhsal değişimlerin yaşandığı karmaşık yönleri olan ve tüm canlılarda görülen çocukluk, gençlik ve yetişkinlik gibi hayatın doğal ve kaçınılmaz bir dönemidir (Pekcan, 2000: 51). Yaşlılık, gelişim ve olgunlaşma dönemlerinden sonra gelen, kalıtsal özellikler ile yaşanan çevre arasındaki etkileşimin doruk noktaya vardığı, fiziksel ve psikolojik değişimlerin yaşandığı bir gelişim dönemi olarak tanımlanmaktadır (Pekcan, 2000). Dünya sağlık örgütü ise; yaşlılığı bireyin çevreye uyum sağlama yeteneğinin azalmasıdır diye tanımlamaktadır (Çataloğlu, 2018: 28).

Tanımlardan da görüldüğü üzere yaşlılık, kronolojik, biyolojik, fizyolojik, psikolojik, sosyo-kültürel, ekonomik ve sosyal olarak farklı boyutlarla tanımlanmakta ve değerlendirilmektedir.

Yaşlılık dönemi, kazandırdığı yaşam deneyimleri ve toplum tarafından kabul edilen statülerinin yanı sıra içinde fiziksel, sosyal ve psikolojik stres faktörlerini de barındıran bir yaşam dönemidir (Tekindal vd., 2020: 1).

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre, Türkiye’de 65 ve üzeri yaşlı nüfus 2023 yılında 8 milyon 722 bin 806 kişi olmuştur. Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı ise %10,2’ye yükselmiştir. Nüfus projeksiyonlarına göre yaşlı nüfus oranının 2030’da %12,9, 2040’ta %16,3, 2060’ta %22,6 ve 2080’de %25,6 olması beklenmektedir (URL-4). TÜİK verileri ile açıkça görüldüğü gibi toplam nüfus içerisinde ki oranı artan yaşlı nüfusun, maruz kaldığı, özellikle deprem gibi felaketlerin yarattığı maddi ve manevi kayıplar, sosyal etkileşimleri azaltması sebebiyle dezavantajlı gruplar içinde yer alan yaşlılar için daha ileri sorunlar yaratabilmektedir. Doğal afetler farklı sosyo-demografik özelliklere sahip dezavantajlı grupları farklı düzeylerde etkilemektedir. Yaşlılar, doğal afetlerin etkilerine karşı en savunmasız gruplar arasında yer almaktadır. Yaşlı nüfusun hızla arttığı ülkemizde, yaşlı bireylerin sorunlarının ayrıcalıklı bir şekilde ele alınması bir zorunluluk olarak görülmektedir (Şevik, 2023).

Afet ve yaşlılık dönemi bağlamında yapılan literatür araştırmalarında, afetin yaşlılar için nasıl algılandığı ve onların nasıl tepkiler verdikleri konusunda farklı sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Bu çalışmaların bir kısmı afetin yaşlılar için son derece olumsuz sonuçlara neden olduğunu ve diğer yaş gruplarına göre daha yüksek oranda yıkıcı etkilerine maruz kaldıklarını göstermektedir (Bolin ve Klenow, 1988; URL-2; Brockie ve Miller, 2017). Ancak bir kısım araştırma ise yaşlıların diğer yaşlardakilere göre daha dirayetli oldukları ve yeni duruma karşı uyum konusunda daha güçlü olduklarını göstermektedir (Bell, 1978; Melick ve Logue, 1985; Bolin ve Klenow, 1988; Shenk vd., 2009).

Adams vd., tarafından yapılmış olan çalışmaya göre afetlerle ilgili olarak farklı yaş gruplarına odaklanmak, yapısal etkilerin toplam nüfus içerisinde nasıl eşitsiz bir şekilde ortaya çıktığını görmemize yardımcı olmaktadır (2011: 264).

Deprem sonrası yapılan gözlemlere dayalı olarak yaşlı bireylerin sorunlarından en dikkat çekici olanlardan birinin, çalışmamıza konu olarak seçilen yalnızlaşma ve sosyal destek deneyimleri olduğu ifade edilebilir.

Yalnızlaşma ve Sosyal Destek

Literatürde yalnızlık, bir bireyin sosyal ilişkilerden ve çevresinden duygusal olarak kopuk ve yabancılaşmış hissettiği bir durum olarak tanımlanmaktadır (URL-5).

Weiss yalnızlık kavramını duygusal yalnızlık ve sosyal yalnızlık olarak ikiye ayırır. Ona göre duygusal yalnızlık aile, özel arkadaşlar ve ilişkilerle, sosyal yalnızlık ise toplumsal çevredeki arkadaşlıklarla ilgilidir (1973, s. 38). Sosyal yalnızlık, algılanan sosyal etkileşimdeki yetersizlik ve kişinin çevresiyle ortak ilgiye dayalı etkinlikleri paylaşmada kendini bir grubun, durumun veya etkinliğin parçası olarak hissedememesi olarak tanımlanabilir. Duygusal yalnızlık ise, bir başka kişiden uzak olma hissi,

yakınlık bağlarının eksik olarak algılanması ve özellikle bireysel bazda kabul görmeme duygusudur (Heinrich ve Gullone, 2006: 695-718; Weiss, 1973: 38).

Yetersiz sosyal etkileşimle yaşayan yaşlılar, ihtiyaç duydukları sosyal destek, duygusal bağlanma veya sosyal bağlar sağlanmadığında daha fazla yalnızlık duygusu yaşarlar. Bunun sonucunda bu bireylerde ruh sağlığı ve yaşam kalitesi olumsuz etkilenir (Bernard, 2013' ten akt. Çam vd. 2018: 63). Zihinsel ve ruhsal olumsuzluklara karşı daha savunmasız olan yaşlı bireylerde, öz saygının azalması, intihar düşüncelerinin artması ve daha da önemlisi artan ölüm oranları görülmekle birlikte birçok fiziksel, sosyal ve duygusal değişikliğe neden olmaktadır. Yalnızlık duygusu depresyona, psikosomatik bozukluklara, astıma, ülser ve hatta intiharlara yol açabilmektedir (Simon, 2014'ten akt. Çam vd. 2018: 63; Çevik Sökmen, 2008).

Sosyal destek ise; en genel ve en kısa haliyle, bireye başkaları tarafından verilen yardım olarak tanımlanabilirken (Langford vd., 1997) diğer bireylerle etkileşimi ve stres altında veya zor bir durumda bireyin çevresindeki kişilerin sağladığı maddi ve manevi yardımlar sonucu, ait olma, sevgi, takdir görme ve kendini gerçekleştirme gibi ihtiyaçlar hiyerarşisindeki bireyin temel ihtiyaçlarının karşılanmasını da içeren bir kavram olarak tanımlanabilir (Eker ve Arkar, 1995; Ekinci ve Ekici, 2003).

Baillie, Norbeck ve Barnes'e göre (1988) sosyal destek, gerginlik ve stres yaratan olaylarla karşılaşan bireylere başkaları tarafından sunulan yardım ve güç aktarımı olarak tanımlanmaktadır. Sosyal desteğin özellikle afet dönemini deneyimleyen yaşlı bireyler için gerekli olduğu kabul edilmektedir. Bireylerin zor durumlarda eş, aile ve arkadaş gibi insanlar tarafından desteklenmesi ve yalnız bırakılmaması onların yaşayabileceği çaresizlik, yetersizlik ve yalnızlık duygularının önüne geçebilecek ve bu stresli dönemi daha kolay atlatabileceklerdir.

Deprem bölgesinde kimi zaman küçük kimi zaman hissedilir şekilde deprem sarsıntılarının Kasım 2024 itibarıyla halen devam ediyor olması, tekrar büyük bir deprem olabilme endişesi, konut kaybı ve yetersizliği, maddi gelir getiren iş yeri ya da yatırımların kaybı, sosyal ve kültürel imkânların azalması, ulaşım, sağlık, eğitim gibi alanlarda yaşanan zorluklar vb. nedenlerle bu bölgelerde yaşayan insanların bir kısmı başka şehirlere kalıcı ya da geçici olarak göç etmek durumunda kalmışlardır. Deprem felaketi birçok sorunun ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. Bu kapsamda yapılan gözlemler, yaşanan sorunlardan en dikkat çekici olanlardan birinin de yaşlı bireylerin yalnızlaşarak çeşitli sorunlar yaşamasına sebebiyet verdiğini göstermektedir. Bu sürecin olumsuz etkilerini, toplumu oluşturan hemen her bireyin az ya da çok yaşadığı ancak dezavantajlı/kırılgan gruplar olarak ifade edilen kesimlerin bu etkileri daha yüksek şiddete deneyimlediği görülmektedir.

Dezavantajlı/kırılgan gruplar olarak ifade edilen kesimler; yoksullar, göçmenler, yaşlılar, engelliler, çocuklar ve kadınlar gibi kesimler yardıma

ihtiyaç duyarak, hayatlarını devam ettirmeyi sağlayacak araç ve kaynaklara ulaşmayı önleyen kısıt ve durumlara sahip kişilerdir (Birinci ve Bulut, 2020).

Etik İzin

Bilimsel araştırmanın etik şartlarının gerektirdiği etik kurul izni 02/10/2024 tarihli ve E-35841939-050-255083 kararıyla alınmıştır.

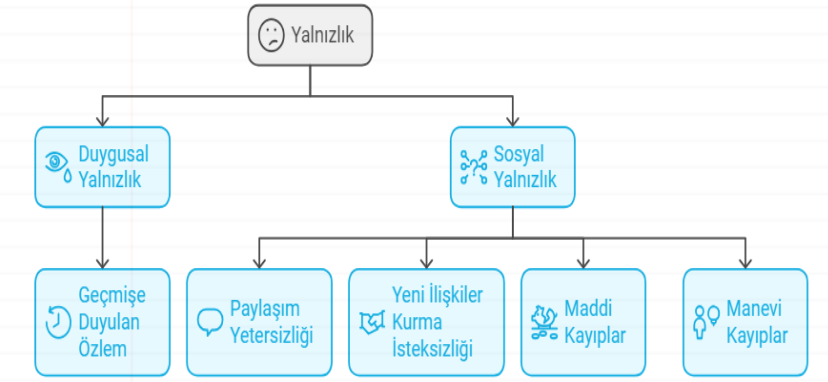
Bulgular

Türkiye’de 6 Şubat depremlerini Malatya ilinde yaşayan yaşlı depremzedelerin, deprem sürecindeki yaşamış oldukları yalnızlaşma ve sosyal destek değerlendirmelerinin; nitel araştırma yöntemi ile ve mülakat tekniği kullanılarak incelendiği bu çalışmada, öncelikle yalnızlaşma değerlendirmeleri daha sonra da sosyal destek değerlendirmeleri incelenmiştir.

Yapılan mülakatlar sonucunda yalnızlaşma ile ilgili iki ana tema karşımıza çıkmıştır. Bu ana temalardan birincisi yaşlı depremzedelerin yaşamış oldukları “Duygusal Yalnızlık” süreçlerine dair verilere dayalı olarak oluşturulmuş iken, ikinci ana tema “Sosyal Yalnızlık” değerlendirmelerine dayalı olarak oluşturulmuştur.

Yaşlı depremzedelerin deprem afeti neticesinde yaşamış oldukları yalnızlaşma deneyimleri incelendiğinde gerek Malatya ilinde yaşayan gerekse Malatya dışına göç etmiş yaşlı bireylerde şiddetli bir düzeyde yalnızlaşmanın yaşandığı görülmektedir.

Yalnızlaşma Boyutu

Şekil 2. Yalnızlaşma Boyutu Ana ve Alt Temaları

Yalnızlık ile ilgili literatürde genel olarak iki türünden bahsedilmektedir. Bunlardan biri sosyal yalnızlık, diğeri ise duygusal yalnızlıktır (Şişman ve Turan, 2004:120).

Bu araştırmanın bulguları yaşlı depremzedelerin duygusal ve sosyal yalnızlık yaşadıklarını göstermektedir. Yalnızlaşma boyutuna dair veriler Şekil 2’de görüldüğü gibi iki ana tema ve beş alt temada incelenmiştir. Bu bağlamda elde edilen bulgular doğrultusunda öncelikle duygusal daha sonra

sosyal yalnızlık ile ilgili verilere ana tema ve alt temalar halinde değinilecektir.

Ana Tema 1. Duygusal Yalnızlık

Duygusal yalnızlık, insanlar arasında yakın, samimi duygusal ilişkilerin yokluğuna işaret etmekle birlikte ayrıca, ölüm ve boşanma gibi bazı olaylar sonucunda çok önemli duygusal ilişkilerin ortadan kaybolmasına işaret eder (Weis, 1973). Duygusal yalnızlaşmaya dair verilen yanıtlar Alt Tema I' de incelenmiştir.

Alt Tema I. Geçmişe duyulan özlem: “Etrafımda çok kişi olduğu günleri özlüyorum çok çok hem de nasıl”

Maçkan’a göre ruhsal olarak kendisini boşlukta ve yalnız hisseden yaşlı bireyler eski hayatına, geçmişe özlem duymakta ve içine kapanmaktadır (2013: 6). Özellikle depresyon döneminin yaşatmış olduğu sosyal, ekonomik, psikolojik, kültürel vb. sorunlar başta yaşlı depresyonedeler olmak üzere? toplumun her kesimini derinden etkilemiştir. Bu sorunlar ile başa çıkmaya çalışan depresyonedeler kendi yaralarını sarmaya çalışırken sosyal hayatın dışında kalmış yaşlı bireylere, yeteri kadar zaman ayıramamakta ve bu durum yaşlılığın yarattığı yalnızlaşma duygusunu daha da derinleştirerek şiddetini artırmaktadır. KK-15 depresyondan sonra, önce Ankara’ya daha sonra Tekirdağ’a gittiğini ve bu illerde tanıdığı insanlar olmadığı için kimseyle iletişim kurmadığını belirterek eski günlerine özlem duyduğunu şu sözlerle ifade etmiştir; “Burada sadece bir kızım var o da tüm gün çalışıyor, bana rahat edeyim diye bir ev tuttular ama burada tanıdığım hiç kimse yok. Yürümekte de zorlandığım için aşağı inemiyorum dışarı çıkamıyorum, konu komşu da yok ... eskiden akrabalarım, komşularım beni hiç yalnız bırakmıyordu, şimdi kızım gelirse bir insan yüzü görüyorum. Malatya’yı eski düzenimi çok çok özledim”. Bunun yanı sıra; KK-14, yalnızlığını ve geçmişe özlem duyduğunu şu sözlerle dile getirmiştir; “Ben emekli öğretmenim, evimi kardeşimin evi büyük zarar gördüğü için tamir ettirip ona verdim. Ben Elazığ’da köydeki babadan kalma eski eve geldim. Ben köyde yalnızım kimse yok. Eskiden altın günlerimiz vardı, öğretmen arkadaşlarım vardı, turlara katılıyordum hiç yalnız kalmıyordum şimdi ağaçlar bana bakıyor ben ağaçlara...”

KK-8; “Depresyondan önce iyiydi şimdi arkadaşım daha az depresyondan önce öğretmen evinde buluşuyorduk. Orası da depresyonde yıkıldı.....bir hobi bahçesi yaptım onunla gün tüketiyorum, eskiden arkadaşlarım vardı, şimdi sebzelerle vakit geçiriyorum. Kışında gidecek hiçbir yer yok, hiçbir şey eskisi gibi değil maalesef” sözleri ile geçmişe dair özlemini ifade etmiştir. Aynı şekilde KK-4 geçmişe dair duygularını şöyle ifade etmektedir; “Benim Malatya’da manifaturacı iş yerim vardı. Her gün gider dükkânı açar, komşularla sohbet eder, çay içer müşteriyle ilgilenirdim..... Şimdi evim depresyonde yıkıldığı için Mersinde yazlık evde yaşıyoruz hanımla...ama ben depresyondan önceki o hayatımı çok arıyorum, çok üzüliyorum. Ben yaşlandığımı depresyondan sonra anladım”.

Ana Tema 2. Sosyal Yalnızlık

Toplumsal yalnızlık, bireyler arasında toplumsal ilişkilerin olmaması ya da bireyin kendisini kabul edecek bir topluluk içinde olmaması durumudur (Şişman ve Turan, 2004: 120).

Alt Tema II. Paylaşım yetersizliği: “Konuşacak kimse yok evde kendi kendime konuşuyorum”

Katılımcıların verdikleri cevaplar incelendiğinde; depremden sonra sosyal etkileşimlerinin ve paylaşımlarının eskiye nazaran çok azaldığı görülmektedir. Bu bağlamda KK-13, kimseyle görüşemediğini ve toplumsal hayattan izole olduğunu şu sözlerle ifade etmiştir; “Depremden sonra il dışına çıktım oğlumun yanına gittim, oradan kız kardeşimin yanına gittim. Olmadı herkesin kendi düzeni var, geri Malatya’ya geldim. Burada yeğenlerim var ama beni hiç arayıp sormadılar, komşularında her biri bir yere gitti, olanlarda kendi derdine düşmüş.... kimsenin kimseye bakacak hali kalmamış”. KK-15 “Evde kimse yok çocuklar uzak her zaman arayıp rahatsız etmek te istemiyorum, konuşacak kimse yok bazen evde kendi kendime konuşuyorum, bana deli diyecekler yakında”.

Katılımcıların tamamı eskiye nazaran her türlü paylaşımlarının azaldığını ifade etmişlerdir. Bu durumu; KK-7 “arkadaşım kalmadı eskiye nazaran”, KK-5 “Yani şunu söyleyeyim her şey paylaşılmıyor” sözleri ile açıklamışlardır.

Alt Tema III. Yeni ilişkiler kurmada isteksizlik: “Etrafındaki kişilerin kafana uygun değilse görüşmek istemiyorsun”.

Yaşlılık dönemi, yeniye uyum sağlama zorluğu, emeklilik, rol, statü ve gelir kaybı nedeniyle geri çekilme, yalnızlık, ihmal, sosyal izolasyon, bireylerle iletişim sorunları, teknolojiyi kullanamama ve yeniliğe karşı duyulan korku nedeniyle oluşan iletişim zorlukları yaşlıların alıştıkları ortamdan uzaklaşmak istememelerine ve özellikle yeni ilişkiler kurmada zorluk çekmelerine neden olmaktadır (Kalınkara, 2021: 156; Kart ve Kinney, 2001). Deprem afetinin yaşattığı yerleşim yeri değişikliği ya da akraba ve komşularından uzak kalma yaşlı depremedelerde yeni duruma uyum zorluklarını artırmakta ve yeni ilişkiler kurmada isteksizlik yaşamalarına neden olmaktadır.

Bu bağlamda; KK-14, öğretmen emeklisi ve üniversite düzeyinde eğitim almış bir birey olarak depremde sonra köy evinde yaşadığını ve çevreye uyum sağlayamadığını ve yeni ilişkiler kurma konusunda isteksizlik yaşadığını ve bununda kendisinin yalnızlık yaşamasının nedenlerinden biri olduğunu şu sözlerle ifade etmiştir. “Köy ortamı dedikoducu, eğitimsiz, bir dert yansan aşağı köyden dinlersin işte bana göre değiller. İlgi duyduğumuz konularda farklı oturup konuşabileceğimiz ortak konuda yok”. KK-2, ise bu konuyu şu şekilde açıklamıştır “Ben depremde sonra Ankara’ya geldim buradaki komşular iyiler sağ olsunlar ama dünya görüşlerimiz farklı benim görüşlerimle onlarınki uymuyor kendimi rahatsız hissediyorum. Çağırıyorlar

sağ olsunlar ama ben bir bahaneyle gitmiyorum.... Yani etrafındaki kişilerin kafana uygun değilse görüşmek istemiyorsun”.

Aynı şekilde KK-11, *“Yani bir de belli bir yaştan sonra o sıkıntıları yaşadktan sonra kendine yeni arkadaş çevresi kurmak da istemiyorsun”* sözleri ile bulunduğu yerde yeni ilişkiler kurma konusunda yaşadığı isteksizliği ifade etmektedir.

KK-15, ise *“Buradakiler başka ben başka bazen ne dediklerini bile anlamıyorum”* derken, KK-16 (70 yaş, dul), *“burada depremde sonra bir prefabrik ev yaptırdık, köydeyiz yani, ben burada kendimi çok yabancı hissediyorum. Alışkanlıklarımız, ihtiyaçlarımız her şeyimiz farklı.....paylaşacak çok az şey var, evimiz yapılsa da dönsek diye dört gözle bekliyorum”* sözleri ile bulundukları yerdeki insanlar ile yeni ilişkiler kurma konusundaki isteksizliklerinin gerekçelerini açıklamışlardır.

Alt Tema IV. Maddi kayıpların neden olduğu sosyal yalnızlık: *“Depremde sonra muhtaç duruma düştük”.*

Yaşlılık döneminin beraberinde getirdiği, emeklilik, rol, statü ve gelir kaybı gibi değişmelerin, yaşlılarda kendini geri çekme ve buna bağlı yalnızlık, yaşamlarına neden olduğu (Kalınkara, 2021:156) daha önce de ifade edilmişti. Buna ilaveten deprem afetinin yarattığı maddi kayıplar, yaşlı açısından ani gelişen ve alışık olduğu yaşam standartlarını derinden sarsan ve kolay telafi edilemeyecek bir sorun olarak karşımıza çıkmıştır.

Araştırmaya katılan yaşlı depremezdelelerin neredeyse tamamı yaşadıkları yalnızlaşmayı açıklarken ve çoğu gözyaşları ile maddi kayıplara vurgu yapmış ve önemli bir gerekçe olarak sunmuşlardır. Katılımcılardan KK-2, bu konuyu şu şekilde açıklamıştır *“Ben devlette uzun yıllar bürokrat olarak çalıştım. Bazıları maaştan artırdıklarım ve emekli ikramiyemle aldığım bazıları aileden kalma, sahibi olduğum ve kira getirisi olan dairelerim vardı. Bu daireler depremde dümdüz oldu. Yine o civarda kendime ait bir bürom vardı az çok oradan da bir ek gelirim oluyordu. Şimdi bu gelirlerin hepsini kaybettim. Bir emekli maaşına kaldık. Gelir gideri karşılamıyor depremde sonra muhtaç duruma düştük”* derken, KK-4 *“benim çarşı merkezindeki dükkânım çöktü, içindeki malzemelerde çöp oldu. İki evim vardı bir merkezde bir köyde onlarda eşyaları ile birlikte yıkıldı. Depremde sonra önce çocukların yanına gittik rahat edemedik Mersindeki yazlık evdeyiz iyi ki burası varmış yoksa nereye giderdik nereye sığardık bilmiyorum... Eski düzenimiz tamamen bozuldu şimdi evde oturuyorum....”* sözleri ile depremin yol açtığı maddi kayıplara değinmişlerdir.

Bu konuda KK-15, *“Malatya’da evim ağır hasarlıydı yıkıldı, oturabileceğim ev yok, ya çok pahalı ya da ağır hasarlı evi tamir etmiş ben orada uyuyamam mecburen hiç tanımadığım elin memleketinde oturuyorum”* derken, KK-9 *“akrabalarımın ve arkadaşlarımın çoğunun ya evi yıkıldı ya da çok hasarlı, vefat edenler de oldu. Malatya’da kimse kalmadığı için mecburen ben de Malatya dışındayım orada da olsam yalnız kalacağım.....”* demiştir.

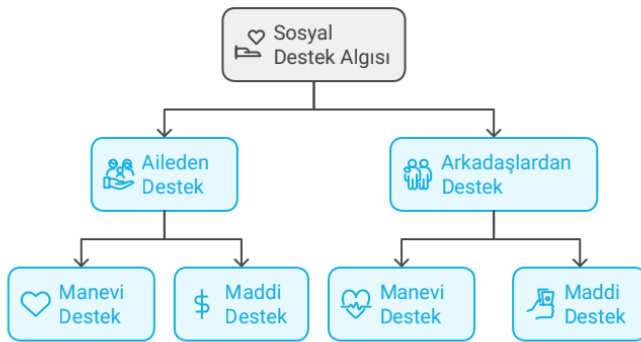
Alt Tema V. Manevi kayıpların neden olduğu sosyal yalnızlık: “Herkesin psikolojisi bozuk ve derdime derman olacak arkadaşım kalmadı”.

Afetlerden sonra konteyner ve çadır kent gibi geçici barınma merkezlerinde ikamet eden veya il dışına göç etmek zorunda kalan yaşlıların sosyal ilişkilerinin giderek zayıfladığı, çevreleriyle iletişimlerinin zamanla azaldığı ve ortaya çıkan sosyal izolasyonun yaşlılarda fiziksel ve psikolojik sorunlara yol açtığı görülmüştür (Masuno ve Ohtsuki, 2016’dan akt. Gagne, 2020: 716). 6 Şubat depremlerinin ardından gerek Malatya dışına göç etmiş gerekse Malatya’da ikamet etmekte olan yaşlı depremzedelerde hiçbir şeyin eskisi olmadığı ve bütün yaşama ve düşünme biçimlerinin değiştiği gözlenmektedir. Deprem sadece maddi kayıplardan ibaret olmayıp manevi kayıpların da son derece etkili hissedildiği bir ortam yaratmıştır.

Bu durumu KK-7 “*insanların yani artık durgunlaşması mı desek insanlarda ne bileyim bayağı bir uzaklaşma oldu*”, KK-12 “*Herkesin psikolojisi bozuk derdime derman olacak arkadaşım kalmadı*”, KK-3, “*Şu an yani arkadaş düşünen yok mecburen her şeyde zorlanıyorlar ya çocuklarının yanına gittiler ya Malatya’da yaşamaya çalışıyorlar ama yani seni düşünen yok*”, K1 (73 yaş, evli) “*İnsanlar çok mağdur hele Malatya’da böyle kavgalar gürültü eskiden bu kadar yoktu*”, KK-6 “*herkes birbirinden uzak kaldı, akrabalık, dostluk, arkadaşlık onları da kaybetmiş oldum*” sözleri ile açıklamışlardır.

Yalnızlaşma boyutunda elde edilen verilere göre, yaşlı depremzede bireylerin hem duygusal hem de sosyal yaşamlarını derinden etkileyen bir yalnızlık algısına sahip oldukları görülmektedir. Geçmişe duyulan özlem, paylaşım yetersizliği, yeni ilişkiler kurma isteksizliği, maddi ve manevi kayıplar gibi faktörler, yalnızlık hissini pekiştiren unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumun üstesinden gelmek için bireylerin sosyal bağlantılarını güçlendirmeleri ve sosyal destek almaları önemlidir.

Sosyal Destek Deneyimi Boyutu

Şekil 3. Sosyal Destek Deneyimi Boyutu Ana ve Alt Temaları

Algılanan “sosyal destek” formal ve informal olarak ikiye ayrılmaktadır. Formal sosyal destek, daha çok uzmanlar tarafından verilen sistemli sosyal desteği içerirken, informal destek ise aile üyeleri, arkadaşlar ve bireyin yakın çevresinde yer alan sosyal gruplar tarafından sağlanan

destek olarak tanımlanmaktadır. Yapılan araştırmalar, yaşanan olumsuz etkilerin bertaraf edilmesi ve daha kolay üstesinden gelinmesi konusunda informal desteğin daha etkili olduğunu göstermektedir (Dunst vd., 1986; Boyd, 2002).

Yapılan gözlemler yaşlı depremzedelerin deprem afeti neticesinde yaşadıkları sorunları çözüme noktasında sosyal desteğe ihtiyaç duyduklarını göstermektedir. Şekil 3'te görüldüğü gibi sosyal destek algısına dair sorulan sorulara verilen cevaplar iki ana tema ve dört alt tema altında toplanmıştır.

Ana Tema 3. Aile ve Sosyal Destek

Alt Tema VI. Ailenin sunduğu manevi destek: “İyi ki varlar”.

Bireyler yardıma ihtiyaç duyduklarında öncelikle en yakın olan aile ve akraba, komşu, arkadaş gibi yakın sosyal çevrelerine yönelmektedirler. Deprem felaketi neticesinde ortaya çıkan maddi ve manevi kayıpların etkisini azaltmak ancak yardımlaşma ile sağlanabilmektedir. Bu bağlamda görüşülen depremzede bireylerin neredeyse tamamının ailelerinden sosyal destek aldıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Bu ifadelerden bazıları şunlardır; KK-1 *“Ailemin dışında yanımda destek görmedim. Yani eşim ve çocuklarım iyi ki varlar. Çocuklar, torunlar sürekli bizi teselli ediyor, yanımdalar yalnız bırakmamaya çalışıyorlar”* derken Malatya dışında yaşayan KK-14, *“buraya kız kardeşim var geliyor, yeğenlerim geliyor. Onları görünce çok seviniyorum. Bayram oluyor benim için....”* demiştir.

KK-9 ise bu konuda; *“kızım yok iki oğlum var ama kızım gibi sevdiğim gelinlerim var. Onlarla da iyi anlaşıyorum telefonla görüşürüz. Bizi sürekli arar sorarlar”*, KK-3 ise *“kız kardeşim, kızım Adana’da arada geliyorlar. Diğer çocuklarımda her gün arar sorarlar”* diyerek ailelerinin manevi olarak sürekli kendilerine destek olmaya çalıştıklarını ifade etmiştir.

Alt Tema VII. Ailenin sunduğu maddi destek: “İyi ki varlar”.

Deprem afetinin yarattığı maddi kayıplar özellikle emekli olmuş ve çalışma hayatının dışında kalmış ve dolayısıyla geliri azalmış olan yaşlı bireyler açısından diğer yaş kuşaklarına oranla daha yıkıcı etkiler yaratmıştır. Çalışma hayatının dışında kalmış ve geliri azalmış olan yaşlı bireyler bir de depremin yarattığı maddi kayıpları yaşadıklarından dolayı bu sorunun üstesinden gelebilmek için yakın çevreden sosyal destek almak durumunda kalmaktadırlar. Bu konuda katılımcıların büyük bir kısmı ailelerinden ve özellikle çocuklarından sosyal destek aldıklarını, az sayıda yaşlı depremzede bireyin ise ailelerinin kendilerine yeterli desteği vermediği ya da veremediğini ifade ettikleri görülmektedir. Çocuğu bulunmayan bir kısım katılımcının ise bu destekten tamamen mahrum kaldıkları görülmektedir.

Ailenin sunduğu maddi destek alt boyutunda sorulan sorulara katılımcıların verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde; katılımcılardan KK-1, *“depremden sonra eşim ve ben çocuklarımdan destek almaya başladık, çünkü gelir getiren evlerimiz vardı yıkıldı bir emekli maaşı kaldı o da yetmiyor.*

Maaştan ilaç parası da kesiliyor, aldığımız zaten az bir de ilaçtı, aidattı, doğalgaz, elektrik, telefon derken gelir gideri karşılamıyor. Çocuklarım yardımcı oluyor, bu da beni üzüyor ama ne yapalım Allah verdi” sözleri ile yaşanan maddi kayıplara ve bunun yarattığı maddi sosyal desteğe dikkat çekmiştir.

Aynı şekilde KK-15, *“Depremden dolayı evim yıkıldı, şimdi Tekirdağ’dayım. Burada yeni bir ev kurdu çocuklarım. Kiramın bir kısmını devlet kira yardımı yapıyor onunla karşılıyorum ama eşimden kalan Bağkur maaşı çok az. Çocuklarım özellikle iki kızım her şeyimi karşılıyorlar. Küçük kızım gelirken sebzemi, etimi, yağımı, yoğurdumu ne varsa alıp geliyor. Ama mesela bana torunum bir şeye ihtiyacın var mı diye soruyor, yok diyorum. Halbuki ben dışarı çıkamıyorum biliyor, alıp gönderebilir, bir eve her şey lazım”* diyerek aile bireylerinin tamamından aynı desteği göremediğini ifade etmektedir.

KK-14, ise çocuğu olmadığını bu nedenle aile bireylerinden herhangi bir destek almadığını hatta kendisinin onlara destek olmaya çalıştığını şu sözlerle ifade etmektedir. *“Ben çok şükür emekliyim kendi maaşım var. Hani bolluk içinde değilim ama bu zamanda emekli maaşıyla ev geçindirmek çok zor. Şimdi ben köyde kalıyorum benim Malatya’da ki evimde kardeşim ve ailesi kalıyor kendi evleri yıkıldı...”*

Ana Tema 4. Arkadaşlar ve Sosyal Destek

Arkadaşlar, bireylerin sosyal çevresinin önemli bir parçasıdır ve manevi destek sağlama konusunda kritik bir rol oynarlar. Ancak, bazen arkadaşlardan beklenen desteğin sağlanamadığı hissedilebilir. Arkadaşların manevi desteği, bireylerin yalnızlık hissini azaltır ve sosyal bağların güçlenmesine katkıda bulunur. Arkadaşların varlığı, bireylerin duygusal yüklerini hafifletir ve sosyal destek ağlarını genişletir. Ancak 6 Şubat depremlerinden sonra güzel günlerde bir arada hoş vakit geçiren arkadaşlar depremden sonra birbirine yardım etme ve destek olma noktasında beklenen ilgiyi gösterememiş ve bazı katılımcılarda hayal kırıklıklarının oluşmasına neden olmuşlardır.

Alt Tema VIII. Arkadaşların sunduğu manevi destek: “Neredeler”.

Yaşlı ve eskisi gibi güçlü olmayan bireyler gerek kendi sorunlarını çözme noktasında gerekse sosyal çevrelerine bu açıdan destek olma noktasında yetersiz kalmışlardır. Aynı şekilde yaşlı bireylerin yakınları konumunda bulunan komşu ve akrabalar da sosyal destek sağlama konusunda yaşlıların beklentilerini karşılamakta yetersiz kalmışlardır. Bu da yaşlı depremzedelerin kendilerini korumasız ve yalnız hissetmelerine neden olmuştur.

Bu konuya KK-13 şu sözlerle açıklık getirmiştir; *“Benimle bazı arkadaşlar ve akrabalar eskisi gibi değil, bir şey isterim rahatları bozulur diye korkuyorlar”*. KK-12 ise, *“eskiden gösteriş gibi yapmış bazı insanlarda, onlar depremden sonra hiç aramadığı için kırgınlık oluyor. Ben bundan daha çok beklerdim diyorum ama belki onların kendi sorunları var ne diyeyim”*

derken, KK-3 *“Dost arkadaş kalmamış, sadece çocuklarım var”* sözleri ile konuyu özetlemiştir. Ayrıca katılımcılardan KK-7 *“arkadaşım kalmadı ailenin dışında”* diyerek aile desteği dışında bir destek görmediğini ifade etmiştir.

Alt Tema IX. Arkadaşların sunduğu maddi destek: *“Herkes kendi başının çaresine bakmaya çalışıyor”*.

Yaşanan deprem felaketi yaşlılar için hem manevi hem de maddi anlamda zorluklar yaşatmış ve onların sosyal destek beklentisi taşımalarına neden olmuştur. Katılımcıların tamamı maddi anlamda arkadaşlarından sosyal destek almadıklarını ifade etmişlerdir. Bu konuya örnek olarak; KK-10, *“herkes kendi başının çaresine bakmak zorunda, başkasını düşünen yok onun için sen de kendi başının çaresine bakmak zorunda kalıyorsun”* derken, KK-1, *“Ailemin dışında destek alacak kimse kalmadı, çünkü diğer destek alacağımız arkadaş ve komşularımız da mağdur”*, KK-6, *“Bizim Malatya’da bir laf vardır ‘tırnağın varsa başını kaşı’, deprem dönemi de öyle oldu. Ne yapınlar herkes depremzede. En zengininden en fakirine kadar herkes zarar gördü. Arkadaşa yetişemez kimse”* demiştir.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada, 6 Şubat 2023 depremlerini Malatya ilinde yaşayan yaşlı depremzede bireylerin deprem afeti neticesinde ortaya çıkan yalnızlaşma ve sosyal destek deneyimleri incelenmiştir. Bu bağlamda 16 yaşlı depremzede birey ile konuya dair tecrübelerini ortaya çıkarmaya yönelik soruların yöneltildiği görüşmeler yapılmıştır. Yaşlı depremzede katılımcıların konuya dair verdikleri cevaplar yalnızlaşma boyutu ve sosyal destek algısı boyutu olarak iki başlık altında incelenmiştir.

Yalnızlaşma boyutuna dair verilerin duygusal yalnızlık ve sosyal yalnızlık ana temalarına ayrıldığı görülmektedir. Duygusal yalnızlık ana teması, bireyin içsel bir boşluk hissetmesi ve geçmişe duyulan özlem ile ilişkilendirilirken; Sosyal yalnızlık ana teması ise, bireyin çevresiyle olan etkileşim ve paylaşım eksikliği, yeni ilişkiler kurma isteksizliği, maddi kayıplar ve manevi kayıplar alt temalarını kapsamaktadır.

Duygusal yalnızlık, bireyin içsel dünyasında hissettiği derin bir boşluk olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda, *“Etrafımda çok kişi olduğu günleri özleyorum çok çok hem de nasıl”* ifadesi, geçmişteki sosyal etkileşimlerin özlemini dile getirmektedir. İnsanlar, geçmişteki sosyal bağların sıcaklığını ve canlılığını ararken, mevcut yalnızlık durumlarının ağırlığını daha fazla hissederler. Duygusal yalnızlık, bireylerin geçmişteki sosyal etkileşimlerini ve ilişkilerini özlemle anmalarına yol açar. Bu özlem, yalnızlık hissinin artmasına ve bireyin ruh halinin olumsuz etkilenmesine neden olabilir.

Sosyal yalnızlık ise, bireyin çevresiyle olan bağlantılarının zayıflamasıyla ortaya çıkar. *“Konuşacak kimse yok evde kendi kendime konuşuyorum”* ifadesi, depremzede yaşlı bireyin yalnızlık hissini ve sosyal paylaşım eksikliğini açıkça ortaya koymaktadır. Bu durum, yaşlı bireyin kendini izole hissetmesine ve sosyal bağlantı kurma isteğinin azalmasına yol

açabilir. Yeni ilişkiler kurma isteksizliği, bireyin mevcut sosyal çevresinin yetersizliğinden kaynaklanabilir. Nitekim *“Etrafındaki kişilerin kafana uygun değilse görüşmek istemiyorsun”* ifadesi, depremzede yaşlı bireyin sosyal çevresinde uyum arayışını ve bu uyumun sağlanamaması durumunda yaşanan yalnızlık hissini yansıtmaktadır.

Deprem afetinin yol açtığı ölüm olgusu neticesinde de eşini, arkadaşlarını ve akranlarını ebedi yolculuğuna uğurlayan birçok insan, fiziksel ve sosyal aktivitelerden uzaklaşmayı yeğlemekte ve (Saygılı, 2011: 29) şiddetli bir yalnızlık duygusu yaşamaktadır.

Elde edilen veriler, deprem afetinin yol açtığı maddi kayıpların da, bireylerin sosyal ilişkilerini etkilediğini göstermektedir. *“Depremden sonra muhtaç duruma düştük”* ifadesi, doğal afetlerin bireylerin sosyal yaşamlarını nasıl etkileyebileceğini göstermektedir. Yaşlılıktan kaynaklanan yoksullaşmanın, deprem afetinin yarattığı maddi kayıplar ile daha da derinleştiği, yalnızlık hissini artırarak bireylerin sosyal çevrelerinden uzaklaşmalarına neden olduğu iddia edilebilir.

Maddi kayıpların yanında manevi kayıpların da, bireylerin psikolojik durumlarını derinden etkilediği görülmektedir. *“Herkesin psikolojisi bozuk ve derdime derman olacak arkadaşım kalmadı”* ifadesi, bireyin çevresindeki insanların ruhsal durumlarının kendisini nasıl etkilediğini ortaya koymaktadır. Bu durumun, bireyin sosyal yalnızlığının derinleşmesine ve bireyin kendini daha da izole hissetmesine yol açtığı görülmektedir.

Sosyal destek algısı, bireylerin yaşam kalitesini ve psikolojik sağlığını doğrudan etkileyen önemli bir faktördür. Aile ve arkadaşların sunduğu manevi ve maddi destekler, bireylerin zorluklarla başa çıkma yeteneklerini artırırken, sosyal bağların güçlenmesine de katkıda bulunur. Ancak, destek eksikliği hissi, bireylerin yalnızlık ve çaresizlik duygularını artırabilir. Bu bağlamda yaşlı depremzede bireylerin sosyal destek algısına dair sorular yöneltilmiş ve elde edilen veriler yorumlanmıştır.

Sosyal destek deneyimleri boyutunda elde edilen veriler, yaşlı depremzede bireylerin çoğunlukla aile ve arkadaşlardan sosyal destek beklediklerini ve bu desteklerin algılanış biçimlerini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda ailenin sunduğu maddi ve manevi destek ve arkadaşların sunduğu maddi ve manevi destek konu edilmiştir.

Özellikle aile ve arkadaşların sağladığı manevi ve maddi desteklerin bireyler üzerindeki etkileri, *“İyi ki varlar”* ve *“Neredeler”* gibi ifadelerle karşılık bulan duygusal tepkilerle açıklanmıştır.

Aile, bireylerin yaşamında en temel ve önemli destek kaynaklarından biridir. Manevi destek, duygusal bağların güçlenmesini ve bireylerin kendilerini güvende hissetmelerini sağlar. *“İyi ki varlar”* ifadesi, aile üyelerinin varlığının sağladığı güven ve huzurun bir yansımasıdır. Aile üyeleri, zor zamanlarda bireylere moral verir, onları dinler ve duygusal destek sunar. Bu tür bir destek, bireylerin stresle başa çıkma yeteneklerini artırır ve genel yaşam memnuniyetini yükseltir.

Maddi destek ise, ailenin sağladığı bir diğer önemli destek türüdür. Aile, bireylerin maddi ihtiyaçlarını karşılama konusunda önemli bir rol oynar. “İyi ki varlar” ifadesi, aile üyelerinin sağladığı maddi destek sayesinde bireylerin yaşam standartlarının yükselmesine ve ekonomik zorlukların aşılmasına işaret etmektedir. Bu destek, bireylerin yeme, içme, barınma, sağlık ve diğer temel ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olmakta, böylece bireylerin geleceğe daha umutla bakmalarını sağlamaktadır. Araştırmanın bulguları yaşlı depremzede bireylerin çoğunlukla çocuklarından maddi ve manevi destek aldıklarını ve bu konuda çocuklarının desteğinden duydukları memnuniyeti dile getirdikleri görülmektedir. Ancak çocuğu olmayan ve özellikle dul olan katılımcıların bu bakımdan destek alacakları kimse olmadığı için büyük zorluklar yaşadıkları görülmektedir. Yapılan yorumlar dikkate alındığında eş ve çocuk desteği olmayan çocuksuz ve dul yaşlı depremzede bireyler için yaşanan süreç tam bir felakete dönüşmüş gibi gözükmektedir.

Arkadaşlar, bireylerin sosyal çevresinin önemli bir parçasıdır ve manevi destek sağlama konusunda kritik bir rol oynarlar. Ancak, bazen arkadaşlardan beklenen desteğin eksikliği hissedilebilir. “Neredeler” ifadesi, bireylerin zor zamanlarında arkadaşlarının yanlarında olmamasından kaynaklanan bir hayal kırıklığını ifade etmektedir.

Maddi destek konusunda arkadaşların desteği bazen sınırlı olabilir. “Herkes kendi başının çaresine bakmaya çalışıyor” ifadesi, bireylerin arkadaşlarından bekledikleri maddi desteği bulamadıklarında hissettikleri yalnızlık ve çaresizlik duygusunu yansıtmaktadır. Bu durum, bireylerin sosyal destek ağlarının zayıflamasına ve maddi zorluklarla başa çıkma konusunda yalnız hissetmelerine neden olabilir. Arkadaşların maddi destek sunma kapasitesi, bireylerin sosyal ve ekonomik durumlarına bağlı olarak değişiklik gösterebilir. Özellikle yaşlılardan oluşan, yaşlılık ve deprem afetinin yarattığı zorluklarla mücadele eden bireylerden oluşan bir sosyal çevrenin sosyal destek sağlama kapasitesinin de düşük olacağı aşıkardır.

HelpAge International (2013: 18) tarafından yapılmış olan çalışmanın verilerine göre; yaşlı nüfusun beyanlarına göre afet nedeniyle yaşadıkları en önemli sorunların; gelirde azalma, sağlık hizmetlerine erişimde yaşanan sorunlar, barınma alanlarının yetersizliği, yaşlılara özel sağlık hizmetlerine ulaşım sorunları, yiyecek ve beslenme sorunları ve aileden izole olma ya da uzaklaşma yani yalnızlaşma başlıklarından oluştuğu görülmektedir (URL-3).

Yapılan çalışmalar, yaşlıların sosyal ilişkilerinin azalmasıyla ortaya çıkan sosyal izolasyonun başta depresyon olmak üzere birçok sağlık sorununa yol açabildiğini göstermektedir (Taş ve Şaldırdak, 2021: 6). Afet sonrası konteyner ve çadır kent gibi geçici konaklama merkezlerinde kalan -veya ailelerinden ve sosyal çevrelerinden uzak yaşamak durumunda kalan- yaşlıların sosyal ilişkilerinin giderek zayıfladığı ve ortaya çıkan sosyal izolasyonun yaşlılarda fiziksel ve psikolojik sorunlara yol açtığı görülmüştür (Masuno ve Ohtsuki, 2016’dan akt. Gagne, 2020: 716).

Kurt'a (2008, s. 98) göre, iyi ve başarılı bir yaşlanma süreci için ihtiyaç duyulan şey, yaşlıların hayata tam katılımıdır. Bu sağlamak için ilk görev, tam katılımı sağlayacak kanalları açmak ve eğer açılmıyorsa, yenilerini yaratmak ve yaşlıların katılımını en üst düzeye çıkarmaktır.

Duygusal ve sosyal yalnızlık, bireylerin yaşam kalitesini etkileyen önemli kavramlardır. Geçmişe duyulan özlem, paylaşım yetersizliği ve yeni ilişkiler kurmadaki isteksizlik, yalnızlık deneyimlerinin temel bileşenleridir. Bu temaların anlaşılması, bireylerin yalnızlık hissi ile başa çıkmalarına yardımcı olabilir ve sosyal bağlantıların güçlendirilmesine yönelik stratejilerin geliştirilmesine olanak tanır.

Sonuç olarak 6 Şubat depremlerini yaşamış olan yaşlı depremezdelelerin deprem felaketinin etkilerini derinden yaşadıkları ve depremin onların hem sosyal hem de ruhsal açıdan çok büyük sorunlar yaşadıkları görülmektedir. Bu sorunlar maddi ve manevi sorunlar şeklinde oluşmaktadır ve gerek meddi gerekse manevi sorunlar yaşlı depremezdelelerin kendilerini yalnız hissetmelerine yol açmaktadır. Bu sorunlar ile baş etmek ve bu hissi azaltmak amacıyla sosyal desteğe ihtiyaç duydukları görülmektedir.

Görüşmeler ile ulaşılan bulgular, başta siyasi mekanizma yöneticileri olmak üzere bu odakta hizmet veren kurumlara, yaşlı depremezde bireyleri anlamak ve sorunlarına çözüm üretme noktasında yardımcı olacaktır. Bu kapsamda elde edilen verilerin, ortaya çıkan şiddetli yalnızlaşma ve yetersiz sosyal destek değerlendirmelerine mikro-mezzo-makro düzeyde çözümler üretmek için bir kanıt niteliği taşıdığı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Adams, V. vd. (2011). Aging disaster: Mortality, vulnerability, and long-term recovery among katrina survivors. *Medical Anthropology: Cross-Cultural Studies in Health and Illness*, 30(3), 247-270.
- Akyıldız, N. A. vd. (2018). Yaşlı afetzedelerin geçici barınma ihtiyaçlarının karşılanması üzerine örnek bir çalışma: Kahramanmaraş-Elbistan prefabrik huzurevi kompleksi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18(41), 325-338.
- Baillie, V. vd. (1988). Stress, social support, and psychological distress of family caregivers of the elderly. *Nursing Research*, 37(4), 217-222.
- Beğer, T. - Yavuzer, H.(2012). Yaşlılık ve yaşlılık epidemiyolojisi. *Klinik Gelişim*, 25(3), 1-3.
- Bell, B. D. vd. (1978). Service utilization and adjustment patterns of elderly tornado victims in an American disaster. *Mass Emergencies*, 3, 71-81.
- Birinci, M. - Bulut, T. (2020). Covid-19'un sosyo-ekonomik yönden dezavantajlı gruplar üzerindeki etkileri: Sosyal hizmet bakış açısından bir değerlendirme. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 4(1), 62-68.
- Bolin, R. - Klenow, D. J. (1988). Older people in disaster: A comparison of black and white victims. *International Journal on Aging and Human Development*, 26(1), 29-43.

- Boyd, B.A. (2002). Examining the relationship between stress and lack of social support in mothers of children with autism. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 17(4), 208-215.
- Brockie, L. - Miller, E. (2017). Understanding older adults' resilience during the brisbane floods: Social capital, life experience, and optimism. *Disaster Medicine And Public Health Preparedness*, 11 (1), 72-79.
- Büyüköztürk Ş. vd. (2019). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. 29. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Çam, C. vd. (2018). Yaşlılarda yalnızlık ve yaşam kalitesi. *Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Halk Sağlığı Dergisi*, 3(2), 50-67.
- Çataloğlu, S. (2018). Yaşlılık, Değer ve Teknoloji. *International Journal of Human Studies*, 1, 25-33.
- Çevik Sökmen, D. (2008). *Huzurevinde kalan yaşlıların huzurevindeki yaşamlarına ilişkin algıları*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Dunst, C.J., Trivette, C.M. & Cross, A. (1986). Mediating influences of social support: Personal, family and child outcomes. *American Journal of Mental Deficiency*, 90(4), 403-417.
- Duruel, M. - Avşar Arık, I. (2023). Kırılganlık ve dirençlilik kesişiminde yaşlıların afet deneyimleri: Hatay örneğinde 6 Şubat 2023 depremleri. *Pesa International Journal of Social Studies*, 9 (2), 103-120.
- Eker, D. - Arkar, H.(1995). Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin faktör yapısı, geçerlilik ve güvenilirliği. *Türk Psikologlar Dergisi*, 10(34), 45-55.
- Ekinci, H. - Ekici, S. (2003). İşletmelerde örgütsel stres yönetim stratejisi olarak sosyal desteğin rolüne ilişkin görgül bir araştırma. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*. 27(1), 109-120.
- Fritz, C. E. (1961). Disaster. in: Merton RK and Nisbet RA (eds) *Contemporary social problems*. New York: Harcourt, Brace and World, 651-694.
- Gagne, I. (2020). Dislocation, social isolation, and the politics of recovery in post-disaster Japan. *Transcultural Psychiatry*, 57 (5), 710: 723.
- Heinrich, L. M. - Gullone, E.(2006). The clinical significance of loneliness: A literature review. *Clinical Psychology Review*, 26(6), 695-718.
- İlhan, N. vd. (2016). Huzurevinde yaşayan yaşlıların yaşam kalitesi ve yaşam kalitesini etkileyen faktörler. *Clin Exp Health Sci.*, 6(2), 56-65.
- Kalınkara, V. (2021). *Temel gerontoloji: Yaşlılık bilimi*. 4. Baskı, Ankara: Nobel Yayınları.
- Kalınkara, V. (2016). Nüfus yaşlanması ve toplumsal boyutları. *Yaşlılık Sosyolojisi*, (ed.: Harun Ceylan), Ankara: Nobel Yayınları.
- Karakuzulu, Z. vd. (2018). Olası deprem anında etkilenecek engelli, yaşlı, bebek nüfusun belirlenmesi ve acil ihtiyaç dağıtım planlarının CBS destekli modellenmesi. *TÜCAUM 30. Yıl Uluslararası Coğrafya Sempozyumu*, 1435-1436, Ankara.
- Kart, C. S.- Kinney, J. M. (2001). *The realities of aging: An introduction to gerontology*. 6th ed., MA: Allyn and Bacon.

- Kolukırcık, S. ve Tuna, M. (2009). Türk medyasında deprem algısı: Marmara depremi örneği, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Bahar-2009 C.8 S.28 (286-298).
- Kurt, G. (2008). *Türkiye'de yaşlılık olgusuna sosyolojik bir bakış (Sivas il örneği)*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Langford, C. P. H. vd. (1997). Social support: A conceptual analysis. *J Adv Nurs*, 25, 95-100.
- Lazaridou-Varotsos, M. S. (2013). *Earthquake prediction by seismic electric signals: The success of the VAN method over thirty years*. New York: Springer.
- Maçkan, A. Ç. (2013). *Yaşlılık döneminde problem çözme becerileri ve esnekliğin evlilik uyumuna etkisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Melick, M. E. - Logue, J. N. (1985). The effect of disaster on the health and well-being of older women. *International Journal on Aging and Human Development*, 21(1), 27-38.
- Miles, M. B. - Huberman, M. (1994). *Qualitative data analysis*. Thousand Oaks: CA: Sage.
- Pekcan, H. (2000). Yaşlılık. *Antropoloji ve Yaşlılık (Vedia Emiroğlu'na Armağan)*, (ed.: G. Erkan - V. Işıksan), Ankara: H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayını.
- Saygılı, S. (2011). *Yaşlılık psikolojisi*. İstanbul: Türdav Yayınları.
- Şevik, A. E. (2023). Deprem ve yaşlılık: Psikososyal bir bakış. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi (YSAD) / Elderly Issues Research Journal (EIRJ)*, 16(1), 49-57.
- Shenk, D. vd. (2009). History, memory, and disasters among older adults: A life course perspective. *Traumatology*, 15 (4), 35-43.
- Şişman, M. - Turan, S. (2004). Bazı örgütsel değişkenler açısından çalışanların iş doyumu ve sosyal- duygusal yalnızlık düzeyleri. *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 117-128.
- Tang, B. vd. (2017). A meta-analysis of risk factors for post-traumatic stress disorder (ptsd) in adults and children after earthquakes. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 14(12), 1537.
- Taş, L.- Şaldırdak, G. A. (2021). Huzurevinde kalan yaşlıların sosyal izolasyon deneyimleri. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 41(2), 351-379.
- Taşcı, F. - Gökçe, O. Z. (2023). 6 Şubat sonrası deprem bölgesinde yaşlılar: Mevcut durum, ihtiyaçlar ve öneriler. *Senectus*, 1(2), 271-291.
- Tekindal, M. (2020). Sosyal hizmet bakış açısıyla covid-19 sürecinde yaşlı bireyler: Sorunlar, ihtiyaçlar ve öneriler. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 159-164.
- Weiss, R. S. (1973). *Loneliness: The experience of emotional and social isolation*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Yılmaz, A. (2013). Dünyada ve Türkiye'de yaşlılarda demografik yapı. *Yaşlılarda Güncel Sağlık Sorunları ve Bakımı*, (ed.: M. Altındış), 1-8, İstanbul: İstanbul Tıp Kitapevi.

Elektronik Kaynaklar

- URL-1: AFAD (2023). 06 Şubat 2023 Kahramanmaraş (Pazarcık ve Elbistan) depremleri saha çalışmaları ön değerlendirme raporu. https://deprem.afad.gov.tr/assets/pdf/Arazi_Onrapor_28022023_surum1_ravize.pdf (Erişim: 18.10.2024)
- URL-2: Davey, J. A. - Neale, J. (2013). Earthquake preparedness in an ageing society: Learning from the experience of the Canterbury earthquakes. <https://www.naturalhazards.govt.nz/resilience-and-research/research/search-all-research-reports/earthquake-preparedness-in-an-ageing-society-learning-from-the-experience-of-the-canterbury-earthquakes/> (Erişim: 18.10.2024)
- URL-3: HelpAGE (2013). Displacement and older people. The case of the Great East Japan Earthquake and Tsunami of 2011. <https://www.helpage.org/silo/files/displacement-and-older-people-the-case-of-the-great-east-japan-earthquake-and-tsunami-of-2011.pdf> (Erişim: 18.10.2024)
- URL-4: İstatistiklerle yaşlılar, 2023. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yasli-lar-2023-53710_ (Erişim: 06.10.2024).
- URL-5: Yalnızlık. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Yaln%C4%B1zl%C4%B1k> (Erişim: 8.10.2024)
- URL-6: Afet. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Afet> (Erişim: 20.11.2024)

Extended Summary

Introduction and Research Questions & Purpose: Disasters are very large events that deeply affect the living conditions of the society in which they occur, restrict and disrupt life, and are of such magnitude that the affected community cannot cope with them using local means and resources. Disaster-stricken victims face material and moral losses in physical, economic, social, and environmental terms.

In terms of their impact, major earthquakes, which are classified as natural disasters, not only shake the earth but also deeply affect the social structure, institutions, and people, rendering all the standards people are accustomed to ineffective and plunging systems into crisis. In this context, the aim of this research is to uncover the experiences of loneliness and social support among elderly earthquake survivors who experienced the earthquakes on February 6, 2023, which were described as the "Disaster of the Century."

Methodology: In this context, the interview technique from qualitative research methods has been used as the primary data collection technique of the study. A personal information form aimed at revealing the demographic characteristics of elderly earthquake survivors, such as age, gender, marital status, etc., and 12 questions designed to uncover their experiences of loneliness and social support have been added to the form. The conducted interviews were recorded with a voice recorder and then transcribed and deciphered. The answers to the questions were subjected to content analysis through the Maxqda20 program, and evaluated by being divided into main themes and sub-themes. The data collected from 16 elderly earthquake survivors were examined in terms of loneliness and social support experiences and evaluated under a total of 4 main themes and 9 sub-themes.

Results and Conclusions: The findings of this research indicate that elderly earthquake survivors experience emotional and social loneliness. The data on the dimension of loneliness were examined under two main themes and five sub-themes. In this context, the findings obtained were first addressed in terms of the main theme and sub-themes related to

emotional loneliness, and then social loneliness. According to the data obtained in the dimension of alienation, Main Theme 1: Emotional Loneliness, was examined under the sub-dimension of Nostalgia for the Past, while Main Theme 2: Social Loneliness was evaluated under the sub-dimensions of Insufficient Sharing, Unwillingness to Form New Relationships, Material Losses, and Spiritual Losses.

According to the data obtained on the dimension of loneliness, it is observed that elderly earthquake survivors have a perception of loneliness that deeply affects both their emotional and social lives. Factors such as nostalgia for the past, lack of sharing, reluctance to form new relationships, and material and spiritual losses emerge as elements that reinforce the feeling of loneliness.

The findings indicate that elderly earthquake survivors need social support to address the problems they face as a result of the earthquake disaster. The answers to the questions asked about the perception of social support were evaluated under Main Theme 3: Family and Social Support, specifically in the sub-dimensions of Spiritual Support Provided by the Family and Material Support Provided by the Family. Main Theme 4. Friends and Social Support was examined under the headings of the spiritual support provided by friends and the material support provided by friends.

Emotional and social loneliness are important concepts that affect individuals' quality of life. Longing for the past, lack of sharing, and reluctance to form new relationships are fundamental components of loneliness experiences. Understanding these themes can help individuals cope with feelings of loneliness and allow for the development of strategies to strengthen social connections.

As a result, it is observed that elderly earthquake survivors who experienced the February 6 earthquakes deeply felt the impacts of the disaster and faced significant social and psychological problems due to the earthquake. These problems manifest as both material and spiritual issues, and both types of problems lead the elderly earthquake survivors to feel lonely. It appears that they need social support to cope with these issues and reduce this feeling.

Interviews were conducted to uncover the experiences of loneliness and social support among elderly earthquake survivors who lived through the February 6 earthquakes, referred to as the "Disaster of the Century." The findings obtained from the interviews will assist institutions serving in this area, especially political mechanism managers, in understanding elderly earthquake survivors and providing solutions to their problems. In this context, it is believed that the data obtained will serve as evidence to produce micro-mezzo-macro level solutions for the emerging severe loneliness and inadequate social support assessments.

"İyi Yayın Üzerine Kılavuzlar ve Yayın Etiği Komitesi'nin (COPE) Davranış Kuralları" çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir. / The following statements are included within the framework of "Guidelines on Good Publication and the Code of Conduct of the Publication Ethics Committee (COPE)":

İzinler ve Etik Kurul Belgesi/Permissions and Ethics Committee Certificate: Bilimsel araştırmanın etik şartlarının gerektirdiği etik kurul izni Malatya Turgut Özal Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Etik Kurulu 02/10/2024 tarihli ve E-35841939-050-255083 kararıyla alınmıştır. / *The ethical committee approval required by the ethical conditions of scientific research was obtained from the Malatya Turgut Özal University Social and Human Sciences Research Ethics Committee with its decision dated 02/10/2024 and numbered E-35841939-050-255083.*

Finansman/Funding: Bu makale için herhangi bir kurum ve kuruluştan destek alınmamıştır. / No support was received from any institution or organization for this article.

Yapay Zekâ Kullanımı/Use of GenAI: Çalışmada belirlenmiş olan tema ve alt temalara dair görsel şekillerin oluşturulmasında Napkinai yapay zekâ aracından yararlanılmıştır. / *The Napkinai tool was used to create visual representations of the themes and sub-themes identified in the study.*

Destek ve Teşekkür/Support and Acknowledment: Destek ve teşekkür beyanı bulunmamaktadır. / *There is no statement of support or gratitude.*

Çıkar Çatışması Beyanı/Declaration of Conflicting Interests: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın potansiyel bir çıkar çatışması yoktur. / *There is no potential conflict of interest for the author regarding the research, authorship or publication of this article.*

Yazarın Notu/Author's Note: Yazarın bir notu yoktur. / *There is no author's note.*

Katkı Oramı Beyanı/Author Contributions: Makale tek yazarlıdır. / *The article has a single author.*